

DE EXTERNE CONTROLE BIJ BANKEN

door *M. C. Wintersteijn.*

In accountantskringen werd reeds dikwijls het onderwerp besproken: „Controle bij banken”, waarmede de externe controle wordt bedoeld. Met deze controle moet er dus wel iets bijzonders zijn. Ook zal het opvallen, dat in tegenstelling met hypotheekbanken en levensverzekeringmaatschappijen, welke instellingen als de banken, ook zeer afhankelijk zijn van het vertrouwen van het publiek, de banken in het algemeen de gepubliceerde jaarstukken niet laten medeonderteekenen door een public-accountant.

Er zijn nu inderdaad groote bezwaren en moeilijkheden verbonden aan een controle van de administratie van banken, wanneer men die wil uitoefenen op de wijze, zooals dat bij handels- en industriele ondernemingen gebruikelijk is. Om de controle bij banken geheel te kunnen beoordeelen, zal men eerst op de hoogte moeten zijn van de moeilijkheden, die in het bijzonder aan de controle van een bankadministratie zijn verbonden. Deze moeilijkheden nu zijn de volgende:

1e. Bij een bank bestaat er tusschen de verschillende transacties met de cliënten geen enkel verband, uit niets kan men afleiden dat een cliënt een storting, een dispositie of een andere beschikking zal doen, afgezien dan in de enkele hierna te noemen gevallen. Bij handel en industrie is primair een inkoop. Uit deze inkoop kan worden afgeleid de betaling aan den crediteur, doch verder ook den verkoop, afgeleid uit de inkoop en den eindvoorraad, en daaruit weder de betaling door debiteuren. Onder inkoop wil ik hier dan verstaan niet alleen een inkoop van materiele goederen, maar ook van arbeidskracht enz. Dank zij dit onderlinge verband, deze goederenbeweging, kan de accountant bij zijn controle aanvaarden de niet-onderteevende facturen bij den inkoop, omdat hij de inkooprijzen kan beoordeelen en bij de verrichte betaling de kwitanties, voorzien van niet bekende handteekeningen alsmede de niet onderteevende nota's van banken en strookjes van den postgirodienst, welke alleen maar van een datumperforatie zijn voorzien. Dit alles nu komt bij een bank niet anders voor, dan in de enkele gevallen, dat waarden worden gekocht en verkocht, tegen contante betaling, zooals coupons, vreemd bankpapier en munten en effcten. Overal echter waar deze waarden niet tegen contante betaling worden verhandeld, bestaat dit verband al niet meer, omdat op de rekening van den cliënt ook geheel andere transacties worden geboekt, welke als vereffening kunnen dienen voor koop en verkoop. De boekingen op de rekeningen van de cliënten vertoonen ook onderling geen enkele samenhang. De rekeningen loopen niet automatisch af en kunnen nu debet, dan credit staan. Het tegenover elkaar afnummeren van de debet- en creditposten om zoo de samenstelling van het niet vereffende saldo vast te stellen, is bij een bankrekening uitgesloten. Niet alleen dat er dus niet vooruit of achteraf kan worden vastgesteld, welke ontvangsten en betalingen op de rekeningen moeten voorkomen, men kan ook niet vaststellen, door middel van een collectieve tijdcontrôle en een specifieke saldocontrole, of de verantwoorde ontvangsten en de verrichte betalingen op de juiste rekeningen zijn geboekt. De accountant zal ieder bedrag op zichzelf in zijn verwerking in de administratie geheel moeten volgen.

2e. De administratie maakt bij de banken eigenlijk het bedrijf uit. Bij een handels- of industriele onderneming dient de administratie slechts om de handelingen van het eigenlijke bedrijf vast te leggen, is dus

slechts een bijkomstig onderdeel van het eigenlijke bedrijf, al kan die administratie, mits juist gehouden, de leiding van onschatbaren dienst zijn. Bij een bank is de administratie het bedrijf zelf, tenminste in zeer vele gevallen, zooals het girobedrijf. En zal dus de accountant, ook rekening houdende met hetgeen hiervoor over het ontbreken van het verband van de posten op een bankrekening en de onmogelijkheid van totaalcontrole, zijn externe controle op de gewone wijze willen uitvoeren, dan zal hij eigenlijk al het reeds gedane werk moeten overdoen, herhalen, wil hij de zekerheid hebben, dat alles *juist* is geboekt. Doch dan heeft hij op deze wijze toch nog niet de zekerheid, dat hem *alle* voorvallen ter kennis zijn gekomen en dat dus ook ieder saldo juist is. Nu bestaat er wel het systeem van saldobiljettenverzending, maar dat heeft toch minder beteekenis dan men zou verwachten. Wanneer aan een crediteur geen saldobiljet ter teekening wordt voorgelegd, zal hij dat, vooral wanneer dit een particulier betreft, niet merken. En zoo hij het al merkt, is het niet zeker, dat de accountant dit ooit ter kennis zal komen. En dan zijn er nog de particulieren, die niet eens goed hun eigen saldo kennen en op de juistheid van de bankopgaven vertrouwen en de relaties, die niet zijn te bereiken, overledenen enz. De practijk wijst tenminste uit, dat de saldobiljettencontrole wel een waardevolle aanvulling kan geven, maar nooit op zichzelf zekerheid kan verschaffen omtrent de volledigheid en juistheid. De op de bedoelde wijze uitgeoefende controle zou dus zeer omslachtig en daardoor economisch niet meer verantwoord zijn, en bovendien toch niet het juiste resultaat bereiken.

De vraag is nu, op welke wijze de controle wèl kan worden uitgeoefend. En nu komt men vanzelf wederom op een bijzonderheid bij de banken. In het bedrijf wordt gewerkt met dikwijls groote bedragen. Vele waarden, die door de bank loopen, luiden aan toonder en zijn dus gemakkelijk verveemdbaar. Het gevaar voor fraude en verduistering is dus groot. Daarom moet bij een bank de geheele organisatie er op zijn gericht, deze fraudes en verduisteringen onmogelijk te maken. Het wordt dus een organisatievraagstuk. En tot de belangrijkste organisatievoorschriften moeten dan worden gerekend:

- a. dat beheer van waarden en de administratie daarvan steeds streng zijn gescheiden. En dat in verband hiermede het geven van kwijting voor ontvangen waarden niet wordt verricht door den beheerder daarvan maar wordt gegeven en administratief vastgelegd door een ander dan dezen beheerder, nadat die beheerder de ontvangst heeft erkend.
- b. dat kwijtingen en andere van de bank uitgaande stukken als regel twee handteekeningen vereischen, waarbij de tweede onderteekenaar zich moet realiseeren, wat de eerste onderteekenaar met zijn handteekening bekrachtigde.
- c. dat in de administratie het systeem van parallelboeking wordt toegepast, waardoor wordt bereikt, dat boeking op een verkeerde rekening vrijwel uitgesloten moet worden geacht.
- d. dat aan de cliënten periodiek een saldo-opgave benevens voor de geldadministratie een afschrift van de gehouden rekening wordt gezonden, waarbij het systeem van dagafschriften, voorzien van een doorlopend nummer of dateering van het beginsaldo, wel het meest volmaakte en meest afdoende is.

Om deze vier punten draaien nu nog vele voorschriften, die alle zuivere organisatiemaatregelen zijn.

Door de interne organisatie wordt dus verkregen, wat de accountant bij

zijn externe controle niet kan bereiken, een opnemen in de administratie van *alle* voorvallen en het boeken daarvan op de *juiste* rekeningen.

Ter verduidelijking enkele voorbeelden:

a) Kasontvangst: Er moet worden bereikt, dat de kassier alle bedragen, die hij ontvangt, verantwoordt. Anderzijds moet er voor worden gezorgd, dat er geen kwijtingen worden afgegeven voor bedragen welke de kassier niet heeft gekregen. Dus de kwijting wordt alleen gegeven door een ander dan den kassier, nadat de kassier op het kwijtingsstuk door zijn handteekening (links onder) de ontvangst heeft bevestigd. Degene, die kwijting geeft, moet dat alleen doen, nadat hij de inschrijving daarvan in een gewaarmerkt controleboek heeft geparafeerd. Daarnaast moet worden verzorgd, dat de storting op de juiste rekening wordt gecrediteerd. Dit wordt bereikt door paralleladministratie. Beide administraties, eventueel de eene door tusschenschakeling van een journaal, boekende van de oorspronkelijke inschrijving in het controleboek.

b) Kasuitgaven: Er moet worden bereikt, dat niet meer uitgaven worden geboekt dan werkelijk zijn gedaan. Daartoe is een strenge controle noodig op de juistheid van de handteekeningen onder de ontvangen kwijtingsstukken, hetzij chèques, hetzij kwitanties, hetzij betaalbaar gestelde wissels. Deze controle moet geschieden, vóór de betaling plaats vindt, door een ander dan den kassier en wel door iemand, die met deze controle een groote routine heeft gekregen, en beschikt over handteekeningsspecima welke alleen onder zijn berusting blijven, en dus nooit door een belanghebbende kunnen worden verwisseld voor een vals specimen. De handteekeningencontroleur waarmerkt de gecontroleerde stukken. Na de uitbetaling moet worden vastgesteld, dat alleen dergelijke gewaarmerkte stukken als kwijtingsstuk door den kassier worden ingeleverd. Verder moet worden bereikt, dat niemand een eenmaal betaald stuk nogmaals ter betaling aan den kassier kan voorleggen; daarom stempelt de kassier de betaalde stukken met het stempel „Betaald” eventueel met een datumtoevoeging. Ook moet worden bereikt, dat de kassier geen reeds betaalde stukken voor de tweede maal als betaald voorlegt daarom worden alle door hem overhandigde stukken na de controle van zijn afrekening door den kascontroleur van een perforatie voorzien. De taak van den kascontroleur is hier het aan de hand van de door hem aanvaarde betalingsstukken zelfstandig opmaken van het totaal der uitgaven, hetzij door het inschrijven van een journaal, hetzij door een eenvoudige telstrook op de telmachine. Tenslotte moet natuurlijk weer door paralleladministraties worden vastgesteld, dat op de juiste rekening werd geboekt. Beide administraties, eventueel de eene door tusschenschakeling van een journaal, gaan hierbij wederom uit van het oorspronkelijke stuk.

c) Overboekingen: Deze bedragen wellicht 60 à 70 procent van alle transacties. Er moet worden bereikt, dat alleen wordt geboekt aan de hand van een door den cliënt onderteekende opdracht. Daartoe moet, evenals bij een uitbetaling, een strenge controle worden toegepast op de onderteekening, wat geschiedt door denzelfden of een eveneens opgeleiden handteekeningcontroleur, die daarna het stuk waarmerkt. Verder moet worden bereikt, dat de juiste rekening wordt gedebiteerd, wat door de paralleladministratie wordt verkregen, en dat de juiste rekening wordt gecrediteerd, of, wat vaker voorkomt, dat aan den bankier van den begunstigde de juiste naam van dezen begunstigde wordt opgegeven. Dat wordt verkregen, door na de uitschrijving in de desbetreffende (giro)afdeeling

de opgaven aan de gecrediteerden, hetzij cliënten, hetzij andere banken, te doen onderteekenen of op andere wijze waarmerken onder overlegging van de oorspronkelijke opdrachten, door iemand buiten de afdeeling staande. Na vergelijking met deze opdrachten, die de afdeeling reeds heeft gestempeld „Geboekt”, worden de kennisgevingen onderteekend en daarna de opdrachten van een perforatie voorzien, om herhaald gebruik te voorkomen. De organisatie is dus vrijwel gelijk aan die voor de uitbetalingen per kas.

d) Afrekening van coupons, geknipt van de in depot berustende effecten. Er moet worden bereikt, dat *alle* coupons worden geknipt, dat deze *alle* in handen komen van den couponbeheerder, en dat ze *alle* aan de cliënten worden afgerekend, en wel aan de juiste rechthebbenden. Daarom wordt geknipt door twee personen tezamen (omdat het beheer van de effecten onder twee personen tezamen staat) en van dit knippen een proces-verbaal opgesteld, n.l. een knijplijst, vermeldende als regel de namen der deposanten en de voor ieder geknipte coupons, soms alleen de totalen. De coupons worden in totalen per soort in een remiseboek geschreven en aan den couponbeheerder overhandigd tegen afteekening daarin. Aan de hand van dit remiseboek wordt een afrekening (in totalen) gemaakt en na parafeering door den couponbeheerder de rekening „Geknipte coupons” gecrediteerd. Ondertusschen worden door andere personen aan de hand van de effectenadministratie op persoonshoofden notaschema's gemaakt, waarop de namen der cliënten en de nominale bedragen der effecten, waarvan coupons betaalbaar werden gesteld, worden vermeld. Aan de hand van de knijplijst worden op deze notaschema's de couponbedragen overgenomen. Wanneer nu de nominale bedragen vanuit de administratie en de couponbedragen vanaf de knijplijst met elkaar in overeenstemming zijn, werd alles, wat moest worden geknipt, ook werkelijk geknipt en aan de juiste personen afgerekend. Doordat nu na boeking der nota's ook nog de rekening „Geknipte coupons” geen saldo meer aanwijst, wordt bovendien vastgesteld, dat alle coupons, die zijn geknipt, aan den beheerder zijn afgedragen. Wanneer de effecten niet per persoon, maar per effectensoort zijn opgeborgen, zal de knijplijst ook per effectensoort luiden. Dan wordt deze in duplo geschreven, het eene exemplaar in strookjes verdeeld, met op iedere strook slechts één post. De couponbedragen in vreemd geld worden dan gemakkelijk per effectensoort uitgerekend en gecontroleerd, doordat de specifieke posten tezamen moeten sluiten met de omrekening van het totaal per effectensoort. Na deze uitrekening worden de strookjes losgescheurd en per cliënt gesorteerd en daarna de nota's verder ingevuld. Door de nota's te laten uitschrijven buiten het couponbeheer om, en door dat uitschrijven over twee personen te laten verdeelen, de een schrijft het schema, de ander vult dit verder in, maar beschikt niet over blanco (in enkele gevallen doorlopend genummerde) notaformulieren, terwijl dan nog een derde de nota's narekent (sluiting nominaal bedrag met couponbedrag, provisieberekening en optelling), wordt bereikt, dat dit boekingsmateriaal juist is. Door paralleladministratie wordt dan weer op de juiste rekeningen geboekt.

e) Afrekening van ontvangen waarden, als wissels, coupons, chèques op het buitenland enz. in het algemeen (niet in bijzonderheden). In al deze gevallen moet worden bereikt, dat alles, wat werd ontvangen, werd afgerekend. Daarvoor dient in de eerste plaats, dat alle ontvangen aangeeteekende stukken worden geopend door twee personen tezamen, waarbij dan de eene opent, de andere toeziet en in een gewaarmerkt boek noteert,

wat werd gevonden. Beiden parafeeren in dit boek voor hunne bevindingen. Afgifte aan de beheerders in de afdeelingen vindt alleen plaats tegen paraaf in dit boek. De ontvangstbevestiging aan de afzenders geschiedt alleen nadat de ondertekenaar zich heeft overtuigd, dat inschrijving in het ontvangboek heeft plaats gevonden en hij daarvoor daarin heeft geparafeerd. Hierdoor wordt bereikt, dat alles, waarvoor bevestiging wordt uitgezonden, ook in de administratie wordt opgenomen, en dat dubbele bevestiging niet mogelijk is (post reeds geparafeerd). Verder worden alle ontvangen verzendadviezen met dit boek vergeleken en daarvoor geparafeerd. Aan de hand van het ontvangboek en de verzendadviezen, tezamen met de ontvangen stukken zelf, worden de afrekeningen voor de cliënten opgemaakt. Deze worden daarna door een controleur nagerekend en (bij toonderwaarden) met het ontvangboek vergeleken. Bij waarden op naam, zooals chèques, is vergelijking met dit boek niet altijd noodzakelijk, daar ze aan geen ander dan den endossant kunnen worden afgerekend, zonder dat het den controleur op moet vallen. Hier is overeenstemming tusschen voorraad en onafhankelijk daarvan gemaakte afrekeningen *in totaal* voldoende.

f) Aan- en verkoop van toonderwaarden, die in portefeuille kunnen blijven. Hier heeft men steeds de controle in den voorraad. Er moet worden bereikt, dat alleen wordt afgerekend, wat de waardenbeheerder heeft ontvangen of afgegeven, wat door vastlegging in ontvang- en expeditieboeken wordt verkregen, en dat op de juiste rekeningen wordt afgerekend, wat wordt bereikt door vergelijking van de nota's met de oorspronkelijke bescheiden door een ander dan dengene, die de nota's uitschreef. De beheerder mag aan de voorraadadministratie op geen enkele wijze meewerken.

Bij aankoop en verkoop van effecten moet er op worden toegezien, dat de boekingen op de geldrekeningen en op de effectenrekeningen met elkaar in overeenstemming zijn, wat wordt bereikt, door tenminste eenmaal in elk der paralleladministraties n.l. die voor de geldadministratie en die voor de effectenadministratie te boeken van het zelfde stuk, n.l. de oorspronkelijke nota, of het tusschengeschakelde in- en verkoopboek-journaal. Verder moet er controle op de koersen en omrekeningen plaatsvinden, wat geschiedt door het inschrijven van een aan- en verkoopboek en het constateeren van evenwicht daarna. Tegenover de eigen nota's voor de cliënten staan de nota's van de effectenfirma's (resp. hoofdkantoor te Amsterdam), waarover de transacties liepen.

g) Berekening van rente en omzetprovisie in rekening-courant. Deze wordt zelfstandig uitgerekend door twee personen, de een uitgaande van de eene, de ander van de andere paralleladministratie. De een schrijft zijn berekening in een boek, staffelboek, dat als copie in bezit van de bank blijft; de andere op rentestaffels, die aan de cliënten worden toegezonden. Het resultaat van elk der uitrekenaars wordt door hen tezamen of door een derde onderling vergeleken. De eene administratie boekt uit het staffelboek of den daaruit opgezette afsluitstaat, de andere van de rentestaffels. Ook hier dus weer volledige parallelhandeling.

Uit het voorgaande, waarbij echter niet alle mogelijke gevallen zijn behandeld, blijkt, dat door een goede functieverdeeling eigenlijk nergens controlewerk geschiedt in den zin van achteraf nog eens herhalen, wat reeds in de administratie werd gedaan. Altijd vindt men, dat niets teveel, niets dubbel, geschiedt, maar dat het werk steeds over verschillende func-

tionarissen is verdeeld, zoodat daardoor de eene den andere controleert en niet anders dan door samenspanning en samenwerking fraude mogelijk is. En mocht dan fraude worden overwogen, dan zijn er nog de remmen: dagafschriften, saldobiljetten enz., die een sterke preventieve werking hebben. Het systeem van parallelboeking lijkt dubbel werk, maar daartegenover zijn post voor post pointeeren met de oorspronkelijke stukken, natellen, narekenen, enz., welke handelingen anders noodzakelijk zouden zijn, overbodig geworden. Nu vindt bij de moderne boekhouding alleen vergelijking plaats van de nieuwe saldi volgens de contrôlebladen uit beide administraties, wat zeer snel geschieden kan.

Intern, door interne contrôle, door organisatie, wordt dus bereikt wat de externe accountant moet vaststellen. Wanneer dus deze externe accountant gebruik zou kunnen maken van deze organisatie, zou hij op die wijze zijn contrôle, die niet op de gebruikelijke wijze mogelijk is, kunnen uitvoeren. Hier ligt dus de oplossing. En hoe is deze nu uitvoerbaar. Daarvoor moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan.

- 1e. als chef van de interne contrôle moet zijn aangewezen een bekwaam en betrouwbaar iemand volledig op de hoogte van alle contrôle-eischen, dus bij voorkeur een lid van een der vooraanstaande accountantsorganisaties.
- 2e. De externe accountant moet zich volledig op de hoogte stellen en houden van de organisatie, werking en uitvoering der interne contrôle.
- 3e. Er moet volledige samenwerking bestaan tusschen internen en externen accountant. Alle maatregelen, wenschen enz. moeten onderling worden besproken; alle voorschriften schriftelijk worden gegeven, en van alle voorschriften exemplaren aan den externen accountant worden overhandigd.
- 4e. Door het onverwacht opnemen van voorraden, het nemen van steekproeven in de organisatie, eventueel het waarnemen van bepaalde contrôlefuncties tijdens vacaties van den controleur door employés van den externen accountant, verkrijgt deze externe accountant inzicht in het geheel der voorschriften en het goede beheer der waarden.

De bovenstaande punten geven in het kort aan, op welke wijze de externe accountant de interne contrôle dienstbaar kan maken aan zijn eigen contrôle. Hiermede wordt dus door hem de contrôle op de activa en passiva verkregen, die in andere ondernemingen door volledige z.g. „tijdcontrole” wordt bereikt. Nu moet hij nog de verliezen en winsten controleeren en de balans verifieeren.

Het controleeren der verliezen en winsten moet periodiek geschieden, hetzij maandelijks, hetzij drie-maandelijks, al naar de organisatie bij de bank is en al naar de perioden, waarover de resultaten worden vastgesteld. Bij deze contrôle moet de externe accountant uitgaan van de verschillende winstbronnen en voor de kosten van de betalingsstukken, eventueel aangevuld met een voorraadcontrole, zooals voor kantoorbehoeften. Als winstbronnen kan men bijv. onderscheiden:

- a. Voor rente in rekeningcourant (eventueel een negatieve bate bij de crediteuren) en omzetprovisie iedere rekening van een cliënt als zoodanig. De accountant zal dus moeten vaststellen of op alle cliëntenrekeningen rente en, zoo de condities dat medebrengen, omzetprovisie werden berekend en geboekt, door alle rekeningen door te zien, de geboekte bedragen te vergelijken met den saldostaat, tevens afsluit-

- staat, de bedragen te beoordeelen in verband met de standen der rekeningen, de percentages na te gaan en zich te overtuigen dat de berekening en boeking geschieden volgens de voorschriften.
- b. Voor winsten op vreemd bankpapier en vreemde munten, op coupons, op aangehouden tegoeden in het buitenland enz. door uit te gaan van de voorraadadministratie dezer waarden en de bij de transacties en begin- en eindvoorraad gebruikte koersen en prijzen. De dagelijksche opmakingen kunnen hierbij van groot nut zijn, wanneer de accountant zich op de hoogte gesteld heeft van de wijze, waarop deze tot stand zijn gekomen.
  - c. Provisie op effectenaan- en verkoopen. Door uit te gaan van de dagelijksche aan- en verkoopen volgens het aan- en verkoopboek of wat in de gemechaniseerde administratie daarvan de plaats in neemt, na zich te hebben overtuigd, hoe deze aan- en verkoopboeken tot stand komen en dat daarbij aan de voorschriften de hand wordt gehouden.
  - d. Winsten of verliezen op eigen effectenportefeuille, door uit te gaan van den voorraad, de prijzen (koersen) bij aan- en verkoopen, de verantwoording van de betaalbaar gestelde coupons en dividenden, eventueele conversies en claims en de waardeering van den eindvoorraad. De aanwezigheid van dezen eindvoorraad wordt vastgesteld bij de verificatie van den balans.
  - e. Het incassoloon, door uit te gaan van de dagelijksche opmakingen van de ontvangen en verzonden verantwoordingen door en aan correspondenten en aan cliënten, waarbij de brutobedragen, de nettobedragen en de ontvangen en betaalde incassoloonen met elkaar in evenwicht moeten zijn. De handhaving van de interne voorschriften wordt onder meer door enkele steekproeven op dagopmakingen nagegaan.
  - f. Voor bewaarloon, garantieprovisie, prolongatierente en -provisie, provisie voor geopende credieten en acceptprovisie door uit te gaan van de administratie en de daarin opgenomen posten op een wijze, overeenkomstig die voor rente in rekening courant onder a) vermeld. De interne controle moet de zekerheid geven, dat alle posten zijn opgenomen.
  - g. Voor safehuur, door invoering van een mutatieregister, waarin alle nieuwe verhuringen en opzeggingen, onder interne controle, worden opgenomen en vaststelling van het aantal onverhuurde loketten, blijkende uit de aanwezigheid der sleutels.
  - h. Voor disconto wisselportefeuille en schatkistpromessen, door uit te gaan van den voorraad, deze te splitsen naar de rentetypen, en daarover een collectieve berekening (staffel) te maken.
  - i. enz., voor andere inkomsten, als verkoop van chèques enz.; hier niet nader en volledig aan te geven.

Na deze controle volgt ten slotte de verificatie van de balans, waarbij het daarop voorkomende winstsaldo moet sluiten met de winst, gecontroleerd op de wijze als hiervoor in het kort aangegeven. De balansverificatie wijkt niet veel af van die van balansen van ander soort ondernemingen. Alleen de vaststelling van de juistheid van de vorderingen en schulden is moeilijker, omdat, zoals reeds werd gezegd, de op de verschillende cliëntenrekeningen geboekte bedragen geen enkel verband met elkaar houden. De saldi worden dus in de eerste plaats administratief vastgesteld, waarbij de interne controle, de parallelboekhouding den externen accountant reeds een zeer groote zekerheid kan geven. Daarnaast wordt deze verkregen door zich te overtuigen van de handhaving van de voorschriften

bij het verzenden van dagafschriften en door het vervaardigen van saldo-verklaringen zoowel voor de verhoudingen in guldens, als die in vreemd geld, in effecten, in wissels, coupons, enz. De verzending dezer saldo-verklaringen moet geschieden door den externen accountant of zijn personeel, in couverts die als verzendadres een afzonderlijk postbusnummer noemen en vergezeld van retourcouverts eveneens gericht aan dit afzonderlijke postbusnummer. De bedoelde afzonderlijke postbus moet alleen kunnen worden geopend door den externen accountant. Bij de saldo-verklaringen wordt het verzoek gericht, alleen terug te zenden onder gebruikmaking van de retourcouverts en om eventueele opmerkingen of aanmerkingen te richten aan het genoemde afzonderlijke adres. De accountant moet zich overtuigen, dat geen saldo-verklaringen worden gezonden aan adressen van leden van het personeel. Na terugontvangst moet de onderteekening door de cliënten voor juistheid worden onderzocht. Hiermede kunnen de speciale handteekeningcontroleurs worden belast, terwijl ook de mogelijkheid bestaat, dat de accountant dit zelf tracht te doen onder gebruikmaking van het handteekeningendossier.

Een verdere moeilijkheid is nog, dat van de instellingen, waar de bank een rekening onderhoudt, dus van de Nederlandsche Bank, de Kassiersinstellingen, eventueel het hoofdkantoor of de clearingbanken te Amsterdam of Rotterdam, den Postgirodienst, en de buitenlandsche banken rekeningafschriften worden ontvangen alsmede saldo-verklaringen ter goedkeuring, waarvan de saldi niet overeenstemmen met die van de eigen administratie door het bestaan van overlopende posten. Deze stukken moeten door den externen accountant met de eigen administratie worden vergeleken, de overlopende posten worden vastgesteld, de afloop daarvan worden nagegaan, terwijl de accountant zich zeer scherp moet overtuigen, dat het bestaan dezer overlopende posten stuk voor stuk juist is. Zoo kan het nooit juist zijn, dat een door de gecontroleerde bank afgegeven chèque door deze bank in het nieuwe jaar, door de buitenlandsche bank, den betrokkene, in het oude jaar wordt geboekt.

Bij de waardeering van de vorderingen, vooral de blanco-vorderingen, zal de accountant ook verder moeten gaan dan bij een andere onderneming, waar deze vorderingen automatisch tot vereffening komen. Hij zal moeten vaststellen, of eventueele onderpanden, eventueele „zekerheden”, inderdaad aanwezig zijn, of deze op de juiste wijze aan de bank zijn verbonden, en op welke waarde ze kunnen worden gesteld. Vooral voor borgstellingen kan daarvoor een bijzonder onderzoek noodig zijn. Voor de niet door onderpand gedekte vorderingen kan inzage van de administraties der debiteuren noodzakelijk zijn. Deze zal kunnen worden verkregen doordat de externe accountant zelf credietonderzoeken in opdracht van de bank instelt, maar ook door inzage te nemen van de rapporten, uitgebracht door de eigen accountantsafdeeling der bank. Ook in dit geval zal de externe accountant zich weer goed op de hoogte moeten stellen van de wijze, waarop deze rapporten tot stand komen en van de deskundigheid van de aan de bank verbonden accountants.

En tenslotte zal het opnemen der voorraden meer zorg dan bij niet-banken vorderen, omdat het hier gaat om zeer groote waarden, dikwijls aan toonder luidende, waarbij eventueele vervalschingen door een niet dagelijks met deze waarden omgaanden functionaris moeilijk kunnen worden ontdekt.

In het voorgaande werd aangegeven, welke de moeilijkheden zijn bij de externe controle van een bank, hoe deze moeilijkheden zijn op te lossen

en op welke wijze de externe accountant zijn verantwoordelijkheid bij het onderteekenen van de jaarstukken zal kunnen dragen. Inderdaad wijkt de aangegeven methode van controle veel af van de gebruikelijke en in vele gevallen zal de accountant zich moeten verlaten op werk, dat door de employés van de gecontroleerde bank werd gedaan. Daardoor is men wel op het denkbeeld gekomen om daar, waar niet de organisatie maar een bepaalde functionaris het controlewerk verricht, zooals het onderling vergelijken van de saldi der paralleladministraties, niet ondergeschikten van den internen accountant maar van den externen te plaatsen. Op zichzelf lijkt dit aanbevelenswaardig. Maar wanneer men zich realiseert, dat dit werk alleen door geroutineerde personen kan worden gedaan, en dus niet telkens mutatiës kunnen plaats vinden, dan zal men inzien, dat er in de practijk weinig verschil zal zijn. Door de voortdurende samenwerking tusschen dezelfde personen, zal een zekere collegialiteit ontstaan, het verschil in werkgever vervagen en geen effect meer hebben.

Het eindbesluit blijft dus, dat de interne organisatie, de interne controle, den externen accountant de middelen moeten verschaffen, om zijn verantwoordelijkheid bij de controle van een bank te kunnen dragen. En op deze wijze uitgevoerd is die controle ook economisch verantwoord.

NAAR VERNIEUWING VAN HET ENGELS VENNOOTSCHAPS-RECHT. (I)

door J. Valkhoff.

"After the war there doubtless will be an increased interest among Netherlands lawyers in English and American law", schreef onze landgenoot Dr. A. Broches in zijn artikel "Law" in het te New York in 1943 verschenen werk "The contribution of Holland to the Sciences". Deze vergrote belangstelling is er nu ongetwijfeld en bestaat niet alleen onder rechtsgeleerden, doch ook onder de accountants, de economen, de bedrijfsleiders en anderen, die de lezerskring van het herrezen Maandblad uitmaken.

Meermalen is vroeger reeds in de Nederlandse rechtsliteratuur aandacht gewijd aan het zich telkens weer vernieuwend Engelse vennootschapsrecht: W. Roosegaarde Bisschop, F. S. van Nierop, L. A. C. Kolff, G. van Slooten Azn. en tutti quanti. Het wordt tijd dit weer eens te doen. Temeer nu er een mooie aanleiding toe bestaat. Medio 1943 werd er namelijk door den toenmaligen president van de Board of Trade een commissie benoemd om de voornaamste wijzigingen aan te geven, welke deze laatste wenselijk zou achten aangebracht te zien in de Companies Act van 1929, waarin de vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, zoals de Engelsen de N.V. plegen te noemen, in Groot Britannië geregeld is. Er is daar immers geen codificatie van het handelsrecht. Dit is daar geregeld in vele afzonderlijke wetten, die van tijd tot tijd partieel herzien worden. Zo gebeurde het ook vele malen met het vennootschapsrecht sinds dit oorspronkelijk geregeld werd in de toen reeds uitvoerige Companies Act van 1862 (met Aanhangsels) ter consolidatie van de verschillende reeds vóór die tijd bestaande afzonderlijke wetten over de joint companies.

Nu hebben wij het Rapport van de (Justice Lionel L. Cohen) commissie (van Juli 1945), uitgebracht aan den tegenwoordigen president van de Board of Trade, uit Londen toegezonden gekregen. Een boek-